

ФІЛОЛОГІЧНІ ВКРАПЛЕННЯ В ПОЕЗІЇ Т.Г.ШЕВЧЕНКА

Швачко С.О.

Сумський державний університет

Т. Г. Шевченко зумів представити свій духовний світ через мистецтво, передусім – поетичну творчість. Поезія Кобзаря осмислена невичерпною тематикою соціальних проблем. Але вона є також кладезем невичерпних, досі не повністю оцінених філологічних спостережень стосовно лінгвістичного буття мовних одиниць. Ціла низка шевченківських поетичних рядків стала афоризмами, крилатими виразами, фольклорними надбаннями. Досить гетерогено у віршованій творчості поета представлена категорія негачії, екстеріоризатори семантичного поля відсутності, небуття, заперечення. Як філолог, Т. Г. Шевченко кохається на слові, на його смислотворчій силі. Як чуйна людина, патріот свого народу, українській поет вболіває проблемами своїх сучасників, зображаючи їх тяжкі думи (*«Думи мої, думи, горе мені з вами»* – неодноразово повторює поет). Т. Г. Шевченко не епатує філологічні харизми, він їх маркує, зображаючи частотними референтами *неволя, недоля, лихо*. Знаючись добре на рідній мові, її експресивності та емоційності, Т. Г. Шевченко представляє відсутність якихось явищ полінегативно та мононегативно. У віршах Т. Г. Шевченка широко представлене явище персоніфікації: поет милується природою, запрошує її до розмови про недолю сучасників: *«– Ой, тумане, тумане, Мій латаний талане, Чому мене не сховаєш Отут серед лану? Чому мене не задавиш, У землю не вдавиш, Чому мені злої долі Чом віку не збавиш? Ні, не дави, туманочку»*.

Сема «не» у шевченківських рядках є поліфункціональною. «Не»значення у віршах поета позначаються у поверхневій структурі номінативних та комунікативних одиниць зовнішньолексемно та імпліцитно (у глибинній структурі, скалярно), у конструюваннях типу *«Нехай я заплачу, – нехай свою Україну я ще раз побачу, Тече вода в синє море, та не витікає, Ніхто і не побачить; біле личко червоніє недовго, дівчата; не вік дівувати; не слухала стара мати, робила, що знала*. Серед авторських висловлювань частішими є *«змія лютая», «до смерті», «до гибелі», «достогибелі», «догреця»*.

Так само, як і в поезіях Т. Г. Шевченка, віршована мова сучасних поетів, яка позначена неповторністю, співзвучністю, музичністю, влучністю, у своїй аксіологічній функції теж не цурається категорії негачії за принципом *в інтересах мови і так, і не ,де треба я скажу* (Д. Білоус). Пор.: *«Не живе ледачий – де кипить робота, Не кується слово – там, де твань болота, Не ростуть з граніту – пагінці багаті, Не вживеться зрада – там, де правда в хаті, Не снується тиша – в серці молодому, Не спадають сльози – з весняного грому, Не бажає мати зла своїй дитині, Не всихає річка, де трава в долині»* (А. Малишко); *«Слова натягують, як луки, Щоб вчасно збити на льоту Нерозшифрованої муки Невідворотну німоту. Триматись вільно й незалежно, Перемовчати: хто кого. І так беззахисно й безмежно Чекати голосу твого»* (Л. Костенко).

Швачко, С.О. Філологічні вкраплення в поезії Т.Г. Шевенка / С.О. Швачко// Мова - літераура - мистецтво : когнітивно-семіотичний інтерфейс: матеріали Міжнародної наукової конференції (25-27 вересня 2014 р.). - Київ: КНЛУ, 2014. - С. 132-133